Activitat per treballar la comunicació oral: l'elocució d'un text literari

1. Introducció

Aquesta activitat s'insereix en l'assignatura Comunicació oral formal en llengua catalana, de caràcter obligatori i impartida al primer curs del Grau en Filologia Catalana i al Minor en Filologia Catalana de la Universitat de València. L'assignatura té com a objectiu principal ensenyar tècniques d'elocució i introduir els estudiants en el coneixement de les característiques dels principals gèneres orals públics, amb un èmfasi especial en l'àmbit acadèmic.

En aquest sentit, l'elocució fonètica és una competència fonamental en el desenvolupament de la comunicació oral formal, especialment en l'àmbit acadèmic i professional. Dominar l'elocució implica no sols una correcta articulació dels sons, sinó també la capacitat de modular la veu amb intenció comunicativa: controlar la velocitat, fer una gestió correcta de les pauses, accentuar les paraules clau, mantenir una entonació coherent amb el significat o utilitzar recursos prosòdics per fer el discurs més clar, atractiu i eficaç. En contextos formals, com ara una defensa oral en un concurs d'oposició, una exposició acadèmica o una entrevista de feina, la qualitat de l'expressió oral pot marcar

la diferència entre una comunicació reeixida i una de confusa o poc convincent. Així, l'elocució no és un simple exercici de dicció, sinó una eina de transmissió del pensament, de construcció de credibilitat i d'eficàcia comunicativa.

A més, treballar aquesta competència permet reforçar l'ús normatiu de la llengua oral. Dominar l'estàndard oral és clau per als alumnes del grau en Filologia Catalana, futurs docents, investigadors o comunicadors que requeriran d'un correcte domini de l'idioma en múltiples contextos professionals. Per a un docent, la competència en l'estàndard oral no sols és una exigència normativa, sinó també una eina essencial per transmetre continguts amb claredat. Serà el model a seguir pels alumnes, de manera que el grau de responsabilitat amb l'idioma és alt i requereix de les tècniques i els coneixements teòrics previs. En el cas dels futurs investigadors, la capacitat d'expressar-se oralment amb precisió i correcció és imprescindible per presentar comunicacions en congressos, defensar projectes o participar en debats acadèmics. I pel que fa als perfils vinculats a la comunicació —mitjans, edició, assessoria lingüística o divulgació cultural—, una elocució acurada contribueix a reforçar la credibilitat del missatge.

Per tot això, el treball sistemàtic sobre l'estàndard oral durant la formació universitària no constitueix un simple exercici tècnic, sinó que s'entén com a part essencial del procés de construcció d'una veu pròpia, correcta i eficaç en català. Amb aquesta finalitat, desenvolupar la competència comunicativa dels estudiants i la seua capacitat d'analitzar i produir textos orals formals serà fonamental en l'assignatura.

2. Plantejament de l'activitat

La pràctica que presentem, implementada durant el curs 2023-2024, pretén donar resposta a aquestes necessitats que venim d'exposar. Concretament, la proposta d'aquesta pràctica s'articula al voltant de la lectura expressiva d'un text literari en català, que servirà per aplicar els coneixements adquirits sobre l'estàndard oral així com per desenvolupar competències comunicatives avançades en llengua catalana.

La tasca final de la proposta didàctica consisteix en l'elocució d'un text literari català. La tria del text és lliure, la qual cosa permet als alumnes connectar amb obres, autors o gèneres que els resulten motivadors, que els impliquen emocionalment. La selecció, però, ha d'obtindre el vistiplau del docent, per tal de garantir que el text triat siga adequat des

del punt de vista de la complexitat lingüística, la viabilitat interpretativa i la durada, que ha d'ajustar-se a un màxim de dos minuts. La limitació temporal es justifica per la quantitat d'alumnes a l'aula, ja que en el curs 2023-2024 n'eren més d'un centenar. A més, aquesta limitació obliga l'estudiant a fer una tria acurada del fragment i alhora li permet treballar amb més profunditat tots els aspectes expressius.

D'altra banda, la lectura es pot fer de manera individual o per parelles, per tal d'adaptar-se als diferents perfils de l'alumnat i alhora afavorir diverses formes d'aprenentatge. En el cas de la lectura individual, l'alumne assumeix tot el protagonisme i pot aprofundir en la construcció d'una veu pròpia, treballant de manera més directa la projecció i l'expressivitat personal. D'altra banda, la lectura per parelles introdueix la dimensió del diàleg i, sobretot, la coordinació: els estudiants han de repartir-se els fragments, ajustar els torns i les pauses, escoltar-se mútuament i assajar per aconseguir una interpretació coherent. Aquesta opció la vam dissenyar amb la convicció que fomenta l'aprenentatge col·laboratiu i, sobretot, que pot ajudar aquells estudiants que se senten més insegurs a compartir la responsabilitat de l'expressió.

Un altre factor que cal tenir en compte és la riquesa didàctica que presenta una activitat d'aquest tipus. Com que la lectura no pot ser merament mecànica, l'estudiant ha de mostrar comprensió del text literari, intenció comunicativa i domini dels recursos prosòdics. A més, el fet de defensar oralment un text literari davant del grup tan nombrós dona un valor afegit a la proposta, perquè l'alumne treballa l'elocució en una situació real d'exposició pública, en què s'ha d'enfrontar als nervis, a la pressió del moment i a la complexitat de parlar amb seguretat davant d'una aula plena, universitària. Aquesta posada en escena és especialment útil en un grau com el de Filologia Catalana, on molts dels estudiants esdevindran en el futur docents, formadors o comunicadors. Per això, el context pretén simular el que serà, per a molts, l'espai de treball habitual: una aula on cal parlar amb claredat, convicció i capacitat de captar l'atenció de l'audiència. Tot plegat converteix l'exercici en una experiència d'aprenentatge completa que combina la competència lingüística amb la literària i que reforça la capacitat d'expressió i posada en escena.

Així, la pràctica que proposem s'emmarca en els continguts del tema 2, "La varietat estàndard i l'elocució estàndard". Concretament, es treballen els subapartats 2.2., "La

norma ortològica del català: fonètica, morfosintàctica, lèxica i estilística", i 2.3, "La pronunciació dels sons del català. Pràctiques d'elocució estàndard i d'anàlisi".

Hem exposat fins ara el resultat de la proposta didàctica però, perquè s'assolisca amb èxit, la pràctica docent s'ha organitzat i seqüenciat en diverses accions planificades al llarg de distintes sessions. Perquè la realització d'una lectura expressiva i fonèticament acurada no és fruit d'una pràctica espontània, sinó el resultat d'un procés progressiu en què l'alumnat adquireix, consolida i aplica coneixements teòrics i habilitats pràctiques.

3. Desenvolupament de l'activitat per sessions

Sessió 1 i 2. Introducció i fonaments teòrics

El professor exposa als alumnes la tasca final a realitzar i el calendari en què ha organitzat les sessions amb les distintes accions didàctiques per a assolir les distintes competències necessàries, així com la rúbrica d'avaluació que empraran per a l'activitat.

Es dedicaran dues sessions de dues hores per explicar de manera teòrica l'estàndard oral català, a partir de la proposta de l'*Estàndard oral valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, en tres volums, de l'Institut d'Estudis Catalans. Igualment, s'introduiran els continguts essencials de la *Gramàtica de la Llengua Catalana* (IEC 2016), la *Gramàtica Normativa Valenciana* (AVL 2006), i el *Manual de pronunciació* de Josep Anton Castellanos (Eumo 2012), referències fonamentals que els alumnes han de dominar.

Sessió 3. Anàlisi de l'elocució de textos periodístics

Les dues hores de la tercera sessió se centraran a analitzar discursos periodístics de diferents professionals dels mitjans audiovisuals en català, tant al País Valencià com a Catalunya, amb especial atenció a l'articulació, l'entonació, el ritme, l'ús de varietats dialectals i la naturalitat del discurs, així com els elements paratextuals. Els alumnes analitzaran totes aquestes qüestions a partir d'una rúbrica que proporciona el professor. Es trien textos orals de Jéssica Crespo, Javier Miró, Clara Castelló, Victòria Maso, Màxim Huerta, Marc Giró, Mònica Terribas o Xavier Grasset, entre altres.

Sessió 4. Anàlisi de l'elocució de textos literaris

A l'aula es visualitzen i s'analitzen diversos discursos literaris triats pel professor, seguint la mateixa rúbrica ja presentada als alumnes. L'objectiu és observar com el discurs literari es transforma en una experiència sonora i corporal a través de la veu. Així, s'analitzaran lectures de textos ben diferents, com el discurs llegit de Quim Monzó a la Fira de Frankfurt, les lectures poètiques de Sílvia Bel, Lluís Soler o Ovidi Montllor i algunes elocucions de professors universitaris com Joan Borja.

Sessions 5 i 6. Pràctica per parelles. L'elocució del text triat

Les dues sessions que seguiran, de dues hores cadascuna, posen en pràctica el que s'ha analitzat fins al moment. En primer lloc, s'analitzarà amb detall el text triat i s'hi anotarà tot el que calga: les pauses, l'entonació, els elements remarcables de fonètica sintàctica, etc. En segon lloc, cada membre de la parella farà proves de lectura, tenint en compte la dicció, el ritme, l'entonació i la intenció comunicativa. El membre de la parella que fa d'oient avalua el company seguint la rúbrica per ajudar-lo a millorar l'expressió atenent a totes les qüestions exposades en les sessions prèvies. Mentrestant, el professor observa de manera activa les elocucions i dona consells als diferents alumnes. Es tracta de pràctiques d'assaig amb correcció de pronúncia i entonació.

Sessions 7 i 8. L'elocució en públic

Les sessions 7 i 8 estaran dedicades íntegrament a la posada en escena dels textos triats, que els alumnes interpretaran davant de tota la classe des de la part frontal de l'aula, com si es tractara d'una lectura pública real. Cada alumne disposa d'un temps breu —al voltant de dos o tres minuts— per oferir una versió oral treballada del seu text, amb especial atenció a la vocalització, l'entonació, les pauses, el ritme, etc. Poden comptar amb el text, no cal que el memoritzen sencer. Cada text oral serà enregistrat perquè posteriorment els alumnes puguen escoltar la seua producció. Aquest document enregistrat constituirà la prova de l'avaluació de la tasca.

L'activitat se centrarà no només en l'expressivitat individual sinó també en l'actitud escènica: com situar-se davant l'audiència, com sostenir la mirada, com controlar els nervis i transmetre seguretat. Després de cada intervenció, s'obrirà un breu torn de

comentaris per part del professor i de la resta de companys, amb retorns concrets i respectuosos sobre l'impacte comunicatiu de la lectura. El professor aplicarà la rúbrica d'avaluació preparada per a la tasca.

4. Competències i objectius

L'activitat permet desenvolupar les següents competències:

- Domini de la llengua catalana oral en situacions formals.
- Aplicació dels coneixements fonètics a l'expressió oral.
- Capacitat de lectura expressiva i comprensiva de textos literaris.
- Anàlisi crítica i metalingüística de la producció oral pròpia.

Igualment, al llarg de la seqüència es pretenen assolir els següents objectius:

- Treballar l'estàndard oral del català en contextos formals.
- Prendre consciència de la importància de la veu en la comunicació (entonació, ritme, pauses, intensitat).
- Desenvolupar una elocució clara i expressiva.
- Fomentar la capacitat de rebre i incorporar la retroacció dels companys.
- Conèixer les característiques constitutives dels gèneres orals formals.
- Conèixer i saber aplicar els trets lingüístics de l'estàndard oral català.
- Desenvolupar tècniques i estratègies en els estudiants per a resoldre adequadament la comunicació oral en contextos formals.
- Comprendre les característiques discursives que configuren l'oralitat i que diferencien el discurs oral de l'escrit.
- Reflexionar sobre els gèneres orals formals i la relació existent entre oralitat i escriptura.

- Millorar la pronúncia, l'entonació, el ritme i la modulació de la veu.
- Incorporar, a la formació teòrica dels futurs filòlegs, una dimensió pràctica i expressiva de la llengua oral.
- Reforçar la consciència fonètica i les habilitats comunicatives en situacions formals.

5. Resultats obtinguts i avaluació

Aquesta activitat ha estat dissenyada per proporcionar als estudiants una experiència pràctica i enriquidora en l'àmbit de la comunicació oral formal en llengua catalana. Els resultats de la pràctica han estat realment positius, tant des del punt de vista formatiu com competencial. L'activitat ha contribuït de manera efectiva a consolidar la consciència fonètica dels estudiants, especialment pel que fa a la identificació i producció correcta de sons distintius de l'estàndard oral català, com les vocals obertes, les sibilants sonores i les assimilacions fonètiques pròpies del registre formal, així com altres qüestions pròpies de la fonètica sintàctica. A més, s'ha detectat una evolució clara en la modulació de la veu, el control del ritme i l'ús intencionat de l'entonació, aspectes que els han permès guanyar seguretat i naturalitat en la lectura oral de textos literaris. La majoria ha demostrat una progressiva interiorització dels criteris de l'estàndard oral català, així com una capacitat creixent per adaptar la lectura a les exigències comunicatives i expressives del text.

Cal destacar també la implicació activa de l'alumnat en el procés d'aprenentatge, tant en la preparació prèvia com en l'execució i l'avaluació col·lectiva de les lectures, fet que ha contribuït a un ambient de treball col·laboratiu i reflexiu i a una presa de consciència crítica per a avaluar. L'activitat es va avaluar a partir de la rúbrica presentada i emprada pels estudiants des de la primera sessió. Els enregistraments que es van fer van ajudar a donar retroalimentació i a justificar l'avaluació.

De fet, el resultat va ser tan positiu que, juntament amb altres professors del grau en Filologia Catalana vam decidir dissenyar un recital poètic amb els alumnes que havien reeixit millor en aquesta pràctica. Així, a partir de les lectures treballades, es va muntar

un recital poètic dedicat a Vicent Andrés Estellés, en què només participaren alumnes, diversos estudiants del grup.

L'objectiu era traslladar al públic l'experiència de lectura oral literària com una forma d'interpretació viva i compartida de la poesia. Cada participant prepararà l'elocució d'un poema de Vicent Andrés Estellés, segons els criteris establerts pels tres professors que vam coordinar l'acte.

Seguint els criteris fonètics i expressius treballats a l'aula, els alumnes incorporaren una proposta d'interpretació personal que va deixar meravellat l'auditori. El recital, titulat "Un escàndol de sonets i roses", es va dur a terme al Saló de Graus Enric Valor de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació i va comptar amb una escenografia senzilla però suggeridora, que posava l'accent en la paraula dita. Aquesta activitat va esdevenir l'acte de cloenda del Simposi Estellés de la Universitat de València, celebrat el setembre del 2024, i fou molt ben acollida pel públic. Va ser una experiència significativa per a l'alumnat, que va experimentar el pas de la lectura individual a la posada en escena col·lectiva, i també una demostració pública de com la competència literària i fonètica poden convergir en una pràctica real, creativa i formativa.

ANNEX 1. Programa del Simposi V. A. Estellés en què consta el recital poètic resultat de la pràctica de l'assignatura. Disseny de Javier Hernández.

24 DE SETEMBRE

9.00 – 10.00

Pere Ballart (Universitat Autònoma de Barcelona): «Al taller d'Estellés, mestre del clarobscur»

10.00 – 11.30

Adolf Piquer (Universitat Jaume I): «Estellés en la seua tinta. De "Carnet del domingo" a Roc»

J. Àngel Cano (Universitat de València): «Relacions transtextuals en el poemari *Mare de terra*, de Vicent Andrés Estellés»

Xavier Hernàndez (Universitat de València):
«Plurimedialitat i reescriptura en *Dues Lletres per al Bolero de l'Alcúdia* de Vicent Andrés Estellés i Manuel Boix»

11.30 – 12.00

Pausa cafè

12.00 – 13.30

Josep Vicent Frechina (Revista *Caramella*): «"Hui voldria ser un gran deixeble d'Estellés". Vicent Andrés Estellés i el darrer boom de la música en valencià: referències, citacions i intertextualitats»

M. Antònia Cabanilles (Universitat de València): «Una poètica estellesiana?»

Francesc-Andreu Martínez (Universitat de València): «Les províncies d'un país: Vicent Andrés Estellés (1924-1993), el periodista de l'Olivetti portàtil»

13.30 – 15.30

Dinar

15.30 – 16.30

Irene Mira-Navarro (Universitat d'Alacant): «Erotisme, vergonya i pecat en la poesia de Vicent Andrés Estellés»

16.30 – 17.30

Salvador Ortells (Universitat de València): «Vicent Andrés Estellés, poeta del poble?»

Rafael Roca (Universitat de València): «Vicent Andrés Estellés i els escriptors vuitcentistes»

17.30 – 18.00

Pausa cafè

18.00 – 19.00

Ferran Carbó (Universitat de València): «D'"Els fragments del moliner" a *L'inventari clement de Gandia*»

19.00 – 20.00

Lectura poètica: «Un escàndol de sonets i roses», lectura poeticomusical dels estudiants coordinada per Ramon X. Rosselló, Maria Saiz i Xavier Hernàndez (Universitat de València)